

De orgel-geschiedenis van
 de Gereformeerde Kerk van
 G E E S .

Van voorzangers, een harmonium en orgels.

Het heeft lang geduurd eer het Psalmzingen in de gereformeerde Kerk van Gees plaats vond met muzikale begeleiding. Zingen is: "woorden en muziek samen", zal men gedacht hebben.

Voorzangers.

Aangenomen moet worden dat van 1854 - 1932 de voorzanger de toon aangaf. In "Jeugdherinneringen van een oud gemeentelid", (mv.G.Post-Wolting) lezen we dat omstreeks 1916 Roelf Katerberg voorzanger (tevens voorlezer) was. Van ds. Cromer (1924-1927) is bekend dat hij genoot van de gemeentezang. Daartoe geëigende psalmen werden wel meerstemmig gezongen. Ook beurtzang en reizang kwam voor. In de oude kerk ging dat heel goed. Vrouwen en mannen zaten van elkander gescheiden door het middenpad. Een lied als Psalm 136 zal wel vaak bij beurtzang gezongen zijn.

Harmonium.

In de periode van ds. ten Hove (1932-1946) kwam het eerste muziekinstrument. Of er vóór die tijd al plannen in die richting waren, zal eventueel later blijken uit de geschiedenis van de kerk, waar de heer Dijkstra mee bezig is. Aangenomen moet worden dat ook het financierings-systeem altijd wel een rol gespeeld zal hebben.

In het voorjaar van 1933 werd bij orgelhandel Ganzevoort te Zwolle een harmonium aangekocht voor f 270,00. Organist werd Hendrik Kremers. Om zich verder te bekwamen als organist mocht hij op kosten van de kerkeraad één jaar los nemen bij van der Linde te Erm. Het harmonium heeft dienst gedaan tot Pinksteren 1941. Blijkbaar was door groei van het ledental der gemeente het harmonium minder geschikt geworden voor de begeleiding van de zang in de eredienst.

Het eerste orgel.

In april 1941 werd een tweedehands, gerestaureerd, pijporgel gekocht bij ene Ruif te Dedemsvaart. Het orgel kostte f 950,00, minus f 140,00 voor inruil van het harmonium.

Het eerste orgel heeft blijkens het kasboek veel aan onderhoud en reparatie gekost. Al in 1947 verkeerde het orgel in zo'n desolate toestand dat tot sloop werd besloten. De motor werd voor f 150,00 verkocht aan de Kerkvoogdij van de nederlands hervormde gemeente in Oosterhessele, voor plaatsing in het orgel van de kerk aldaar.

Het tweede orgel.

Omstreeks 1945/1946 besloten orthodox - en vrijzinnig hervormden in Coevorden tot gezamenlijk gebruik van de oude hervormde kerk, aldaar. Het orgel in het gebouw van de hervormde evangelisatie kwam toen vrij. Het was een pneumatisch orgel met een pneumatische kegellade.

In de windvoorziening van dit orgel werd oorspronkelijk voorzien door een met mankracht bediende blaasbalg. Nog in de twintiger jaren werd door de kerkvoogdij een orgeltrapper benoemd. Een nadeel van dit systeem is dat de organist afhankelijk is van hulpkrachten.

Op de kerkepad-tocht 1983 van de N.C.R.V., hebben we nog een trapinrichting kunnen zien in het orgel van de nederlands hervormde kerk in Dalen. Dat orgel is wel voorzien van elektrische windvoorziening, maar de trapinrichting is intact gelaten.

Toen Gees in oktober 1948 het oude Coevorder orgel kocht was het voorzien van elektrische windvoorziening. Het orgel kostte waarschijnlijk f 4.300,00. Bijkomende kosten bedroegen ± f 1030,00. Uit het kasboek valt af te leiden dat het orgel is geplaatst door orgelbouwer L. Rinkema te Aduard, voor f 735,00. Adviseur of bemiddelaar bij de aankoop was v.d. Linde te Erm. Aan hem werd althans een provisie betaald van f 150,00. Dat is, afgerond, 3½ % van de koopsom.

Aan W.H.Zwart te Coevorden, thans organist van de hervormde Bovenkerk te Kampen, werd betaald voor orgelcontrôle f 10,00. De heer Zwart vertelde dat hij begin 1949 een concert op het orgel had gegeven. Hij herinnerde zich dat nog heel goed. Het was op een door de J.V. georganiseerde avond. De kerk was tjokvol. Op een gegeven moment was er grote hilariteit toen een touw het begaf, waaraan een gordijn was bevestigd. Gevolg: toneel in de war. Desgevraagd aan de heer Dijkstra deelde deze mede

mede dat in de notulen van de kerkeraad van 21 januari 1949 aan de J.V. toestemming is verleend voor gebruik van kerk en orgel. Het tweede orgel was vermoedelijk van 1915 à 1916 en is gebouwd door de fa. Dekker. Een bedrijf dat in 1945, na de oorlog, werd opgeheven. Kenners van orgelbouwen vertellen dat omstreeks de twintiger jaren orgels zijn gebouwd, die beter niet gebouwd hadden kunnen worden. De kerken zaten meestal schraal in het geld en een orgel was veelal de sluitpost van de begroting. Wilde een kerk een niet te duur orgel dan waren er orgelbouwers die zeiden: "we zullen wel zien iets goedkops voor jullie te bouwen". Het heeft er alle schijn van dat Gees tot tweemaal toe zo'n orgel tweedehands heeft gekocht. Want ook het tweede orgel heeft veel aan onderhoud en reparatie gekost. Op 11 juli 1960 werd een rapport uitgebracht door L.Rinkema, orgelbouwer te Woldendorp (v.h. Aduard). Om alle mankementen te verhelpen en het orgel weer goed bespeelbaar te maken, zou een bedrag gemoeid zijn van zo'n f 7600,00. Het advies werd niet opgevolgd. Het orgel heeft daarna nog dienst gedaan tot medio juni 1981. Toen is het opgeruimd. Bonafide orgelbouwers zeggen dan: "weer en-orgel minder".

Het derde orgel.

De heren ingenieurs H.R. SMEDEMA te Winsum (Gr) en T. HEIDINGA te Leeuwarden, traden namens de orgelbouw advies commissie van de Gereformeerde Organisten Vereniging, op als adviseurs van de commissie van beheer.

Tengevolge van de gelijktijdig plaats vindende verbouwingen - een gangspartij voorportaal, nieuwe opgang naar de galerij, veranderen van de galerij e.d. - achtte de commissie van beheer, gelet op de prijs, aanschaffing van een nieuw orgel niet haalbaar.

Door hun adviseurs werd de commissie attent gemaakt op het orgel in de hervormde Noorderkerk te Kampen, dat te koop zou zijn en voor een redelijke prijs bovendien. Dit orgel had in deze kerk tijdelijk gefunctioneerd, sedert de (inwendige) verbouwing van de kerk. Dit in afwachting van de bouw van een nieuw instrument. Het was in het verleden de bedoeling na de bouw van het nieuwe orgel, het tijdelijke orgel te doen opstellen in de koorraimte van de hervormde Broederkerk te Kampen.

Deze - een van de kerk afgescheiden ruimte - wordt gebruikt voor kerkelijke bijeenkomsten in kleine kring, zoals trouwdiensten e.d. Toen later bleek dat de haalbaarheid van de bouw van het nieuwe orgel ook mede afhankelijk zou zijn van de inruilwaarde van het bestaande orgel, is besloten dat instrument ten verkoop aan te bieden.

- Tot zover de geschiedenis van het "Reil-orgel" in Kampen.-

De commissie van beheer informeerde bij de kerkvoogdij en het orgel bleek inderdaad nog te koop te zijn. Wel was er een gegadigde, die nog optie op het orgel had. Toen deze belangstellende wegens gebrek aan de nodige financiële middelen van de koop af moest zien, kocht Gees het orgel voor f 40000,00. Het is een mechanisch orgel, in 1965 gebouwd door de orgelmaker fa. Reil te Heerde.

De dispositie (het geheel der registers van het orgel) is als volgt:

<u>Manuaal:</u>	Prestant 8'	vanaf c ⁰	; groot octaaf gecombineerd met Gedekt 8'.
	Gedekt	8'	} <u>alle</u> registers gedeeld in bas- en diskant.
	Octaaf	4'	
	Octaaf	2'	
	Gedekte Fluit	4'	
	Mixtuur	3 sterk	

Pedaal : Subbas 16', in vrijstaande kas achter de hoofdorgelkas.

Voorts een pedaalkoppel en tremulant.

De verwerkte houtsoorten zijn van dusdanige kwaliteit dat deze praktisch niet ontvankelijk zijn voor houtworm. Gelet op de toestand van het plafond van de kerk belangrijk. Hoofdwerk - en pedaalkas zijn van eiken.

Het orgel heeft 447 pijpen.

Kaat en Tjhuis orgelbouw (v.h. Fontein en Gaal) te Kampen, welk bedrijf van de orgels in Kampen, ook het "Reil-orgel" in onderhoud had, werd op advies van de adviseurs belast met de overplaatsing van het orgel uit de Noorderkerk in Kampen naar de Gereformeerde kerk in Gees. Het orgel werd geplaatst in de week van 22-28 jun 1981. Kosten f 7363,00.

Op vrijdag, 26 juni en donderdag 2 juli 1981 hebben de adviseurs de omdkeuring verricht. De overeengekomen werkzaamheden waren correct uitgevoerd en door de adviseurs goedgekeurd. Ze zijn voorts van mening dat Gees met het "Reil-orgel" een instrument in de kerk heeft, waarmee op goede wijze de gemeentezang is te begeleiden en geven nog de volgende adviezen:

1. met de fa. Kaat en Tjhuis een contract aan te gaan voor de jaarlijkse stemming van het orgel;
2. de eerste stembeurt te laten uitvoeren, zodra alle bouwwerkzaamheden gereed zijn;
3. een herintonatie van het pijpwerk te laten uitvoeren.

De adviezen 1 en 2 werden door de commissie aanvaard. Advies 3 werd niet opgevolgd.

De totale kosten van de adviseurs bedroegen f 2312,00.

In juli 1983 werd het orgel schoongemaakt, vond een uitgesteldestembbeurt plaats en toen werd alsnog herintonatie van het pijpwerk uitgevoerd en is de Quintadeen 4' vervangen door een Gedekte fluit 4', waardoor het orgel aan klankschoonheid heeft gewonnen en meer draagkracht heeft gekregen. De kosten bedroegen f 7.965,00, zodat de totale kosten van het orgel waren f 57640,00.

Wij sluiten ons aan bij de wens van de adviseurs en hopen dat dit "derde orgel" tot in lengte van jaren in de erediensten van Gees zal functioneren.

- - -

nov 1983